

30 planów lekcji

Gotowe scenariusze do prowadzenia
ciekawych i angażujących lekcji filozofii

• 30 tematów • jasne cele • praktyczne aktywności • gotowe do zastosowania

Prawa autorskie

- © 2026. Wszelkie prawa zastrzeżone.
- Niniejszy materiał został opracowany jako pomoc dydaktyczna dla nauczycieli i edukatorów.
- Zabrania się odsprzedaży, publikowania, rozpowszechniania lub udostępniania materiału w całości albo w części bez zgody właściciela praw autorskich.
- Materiał nie zastępuje programu nauczania ani profesjonalnej oceny pedagogicznej.
- Nauczyciel może dostosować proponowane aktywności do wieku, poziomu wiedzy i potrzeb swojej klasy.

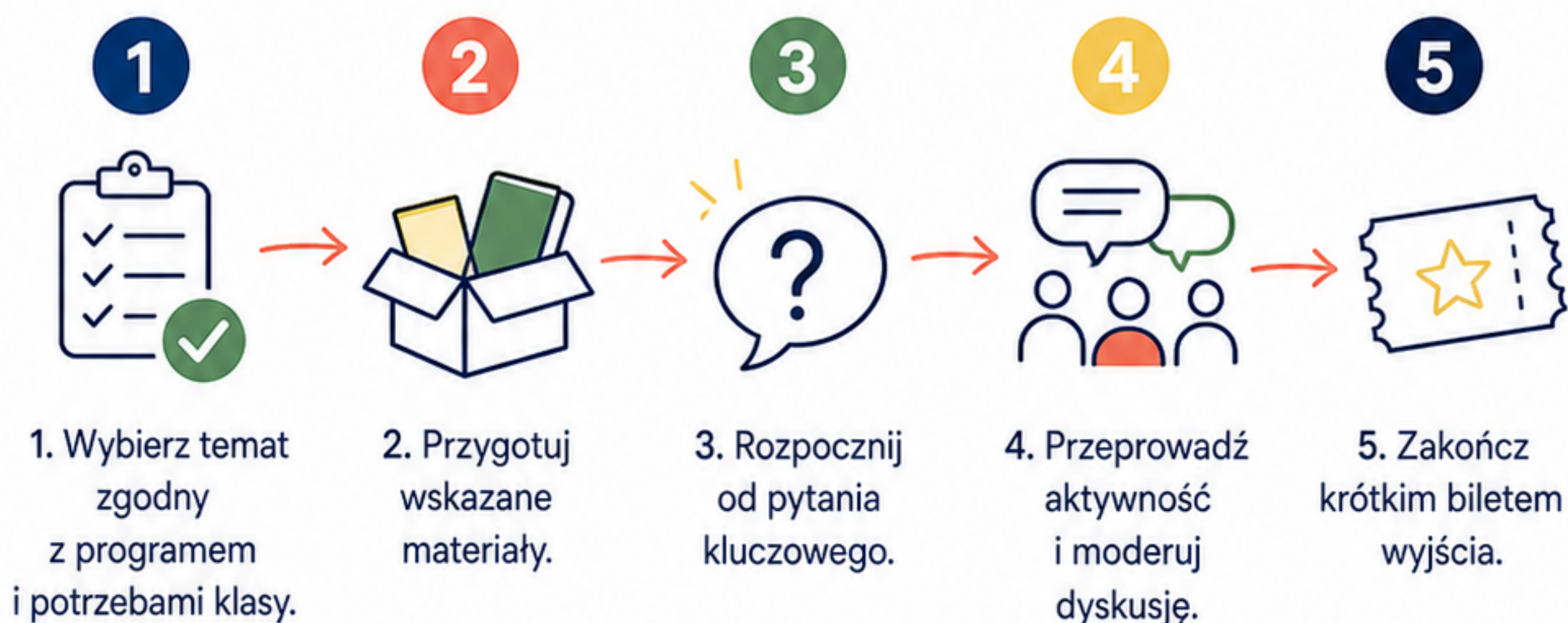
Spis treści

	Jak korzystać z materiału	03
MODUŁ 01		
	Podstawy myślenia filozoficznego	04
	Plany lekcji 01–05	05–09
MODUŁ 02		
	Sokrates, sofści i Platon	10
	Plany lekcji 06–10	11–15
MODUŁ 03		
	Arystoteles i filozofia średniowieczna	16
	Plany lekcji 11–15	17–21
MODUŁ 04		
	Wiedza, prawda, racjonalizm i empiryzm	22
	Plany lekcji 16–20	23–27
MODUŁ 05		
	Etyka, wolność i odpowiedzialność	28
	Plany lekcji 21–25	29–33
MODUŁ 06		
	Polityka, społeczeństwo i filozofia współczesna	34
	Plany lekcji 26–30	35–39

Jak korzystać z 30 planów lekcji?

Ten materiał pomoże Ci szybciej przygotować uporządkowane, angażujące i zrozumiałe lekcje filozofii. Każdy scenariusz został zaplanowany na około 45 minut i zawiera pytanie kluczowe, cele, potrzebne materiały, kolejne etapy pracy oraz krótkie sprawdzenie zrozumienia.

5 prostych kroków

Nie musisz realizować lekcji w podanej kolejności. Możesz skracać, rozszerzać lub łączyć aktywności zgodnie z poziomem uczniów.

MODUŁ 01

Podstawy myślenia filozoficznego

Od zadawania pytań do budowania argumentów

1

Czym jest filozofia?

2

Mit a logos

3

Presokratycy i *arché*

4

Jak rozpoznać argument?

5

Pytania filozoficzne w codziennym życiu

Czym jest filozofia?

Plan lekcji 01

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Czy każde ważne pytanie jest pytaniem filozoficznym?

CELE

- ✓ Uczeń wyjaśnia własnymi słowami, czym zajmuje się filozofia.
- ✓ Uczeń odróżnia pytanie filozoficzne od pytania czysto informacyjnego.
- ✓ Uczeń formułuje własne pytanie filozoficzne.

MATERIAŁY

Karty z pytaniami, tablica i karteczki samoprzylepne.

1

0–5 min

— START

Nauczyciel zapisuje pytanie: «Co czyni życie dobrym?»
Uczniowie odpowiadają jednym zdaniem.

2

5–12 min

— WYJAŚNIENIE

Krótko przedstaw cztery obszary: rzeczywistość, wiedza, wartości i człowiek.

3

12–22 min

— SORTOWANIE PYTAŃ

Uczniowie klasyfikują pytania jako informacyjne, naukowe lub filozoficzne.

4

22–37 min

— PRACA W GRUPACH

Każda grupa wybiera jedno pytanie filozoficzne i tworzy dwie możliwe odpowiedzi wraz z uzasadnieniem.

5

37–42 min

— DYSKUSJA

Grupy porównują odpowiedzi i wskazują, dlaczego samo zdanie opinii nie wystarcza.

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Napisz jedno pytanie filozoficzne i wyjaśnij, dlaczego jest filozoficzne.»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi.
Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

Mit a logos — dwa sposoby wyjaśniania świata

Plan lekcji 02

45 minut

poziom: liceum

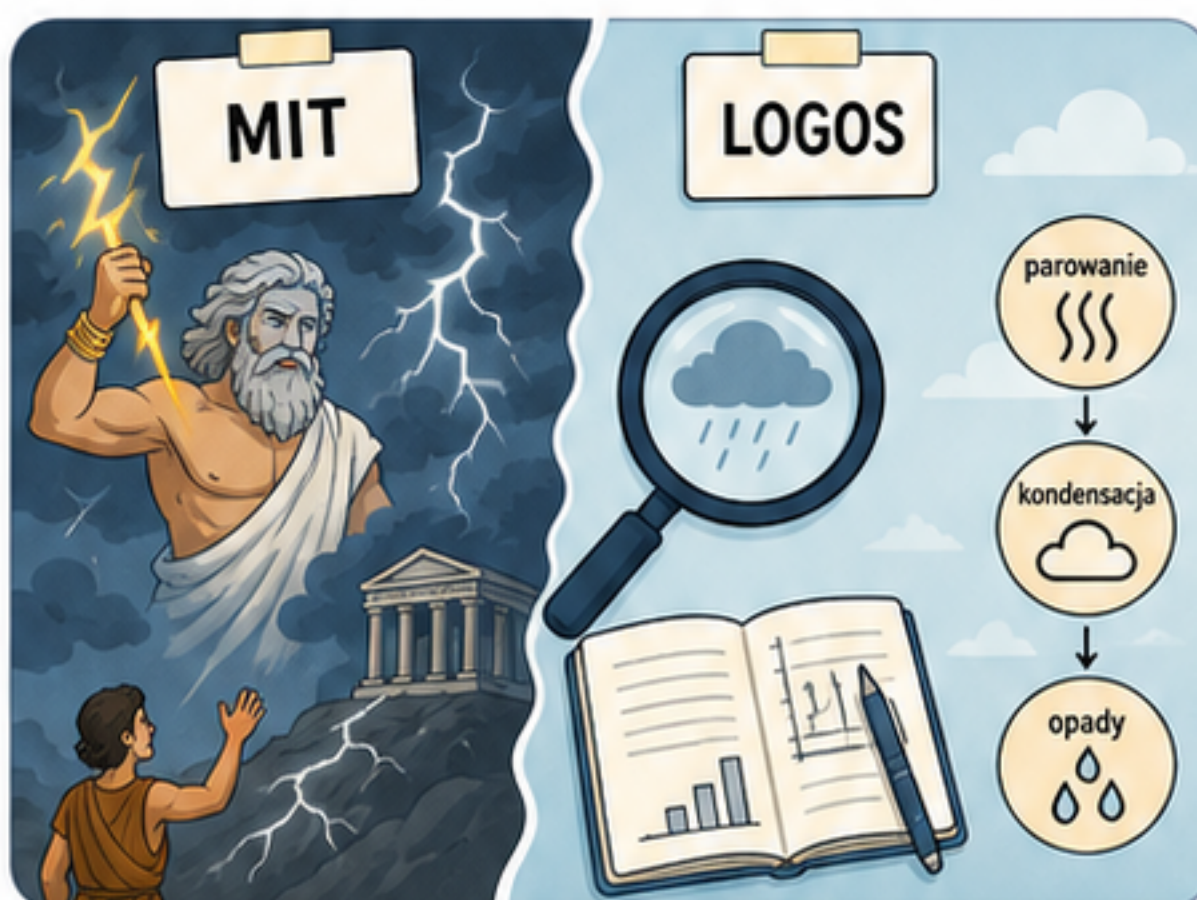
PYTANIE KLUCZOWE

Co zmienia się, gdy zamiast opowieści szukamy argumentu?

CELE

- ✓ Uczeń rozróżnia wyjaśnienie mityczne i racjonalne.
- ✓ Uczeń wskazuje rolę argumentu i obserwacji.
- ✓ Uczeń przekształca opowieść w pytanie filozoficzne.

MATERIAŁY

Dwa krótkie ilustrowane teksty o tym samym zjawisku naturalnym, karty «MIT» i «LOGOS».

1

0–5 min

— OBRAZ NA START

Pokaż ilustrację burzy. Zapytaj:
«Jak można wyjaśnić to zjawisko?»

2

5–13 min

— DWA WYJAŚNIENIA

Uczniowie czytają krótką opowieść mityczną i opis oparty na poszukiwaniu naturalnej przyczyny.

3

13–23 min

— PORÓWNANIE

W parach uzupełniają cztery pola: źródło, przyczyna, dowód i możliwość sprawdzenia.

4

23–35 min

— ZMIANA PERSPEKTYWY

Grupy otrzymują zjawisko i przygotowują dwa wyjaśnienia: mityczne oraz oparte na logosie.

5

35–42 min

— GALERIA

Uczniowie oglądają odpowiedzi innych grup i zaznaczają elementy charakterystyczne dla obu sposobów myślenia.

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Jedna różnica między mitem a logosem to...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

Presokratycy i poszukiwanie *arché*

Plan lekcji 03

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Czy cała rzeczywistość może mieć jedną podstawową zasadę?

CELE

- ✓ Uczeń wyjaśnia pojęcie *arché*.
- ✓ Uczeń porównuje stanowiska wybranych presokratyków.
- ✓ Uczeń uzasadnia własną propozycję podstawowej zasady świata.

MATERIAŁY

Karty Talesa, Anaksymandra, Heraklita, Parmenidesa i Demokryta.

1

0–5 min

— ZAGADKA

Pokaż cztery obrazy: wodę, ogień, ruch i atom. Zapytaj, co może je łączyć.

2

5–13 min

— POJĘCIE ARCHÉ

Wyjaśnij prostym językiem, że *arché* oznaczało poszukiwaną zasadę lub początek wszystkiego.

3

13–25 min

— STACJE FILOZOFÓW

Grupy przechodzą między kartami filozofów i zapisują: *arché*, argument oraz możliwą trudność.

4

25–35 min

— MAPA PORÓWNAWCZA

Uczniowie umieszczają stanowiska na osi: zmiana–stałość oraz konkretne–abstrakcyjne.

5

35–42 min

— WŁASNA HIPOTEZA

Każda grupa proponuje własną *arché* i przedstawia krótkie uzasadnienie.

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Najbardziej przekonująca koncepcja to..., ponieważ...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować własną *arché* i uzasadnić swój wybór.

Jak rozpoznać argument?

Plan lekcji 04

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Czym różni się argument od zwykłego stwierdzenia?

CELE

- ✓ Uczeń rozpoznaje przesłanki i wniosek.
- ✓ Uczeń odróżnia opinię od uzasadnionego stanowiska.
- ✓ Uczeń buduje prosty argument.

PRZESŁANKA 1

PRZESŁANKA 2

WNIOSEK

Opinia ≠ argument

MATERIAŁY

Karty ze zdaniami, markery w dwóch kolorach i model «ponieważ... więc...».

1

0–5 min

— PROWOKACJA

Zapisz: «Telefony powinny być zakazane na lekcji.» Zapytaj, czy to już argument.

2

5–12 min

— BUDOWA ARGUMENTU

Pokaż schemat: przesłanka 1 + przesłanka 2 → wniosek.

3

12–22 min

— KOLOROWANIE

Uczniowie zaznaczają przesłanki na niebiesko, a wnioski na czerwono.

4

22–34 min

— NAPRAWA ARGUMENTÓW

Grupy otrzymują niepełne lub słabe argumenty i uzupełniają brakujące uzasadnienie.

5

34–41 min

— MINIDEBATA

Pary przedstawiają przeciwne stanowiska dotyczące szkolnego problemu, używając schematu argumentu.

6

41–45 min

— BILET WYJŚCIA

Uzupełnij: «Uważam, że..., ponieważ..., dlatego...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować argument w schemacie: przesłanki + wniosek.

Pytania filozoficzne w codziennym życiu

Plan lekcji 05

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Gdzie filozofia ukrywa się w naszych codziennych decyzjach?

CELE

- ✓ Uczeń łączy codzienną sytuację z problemem filozoficznym.
- ✓ Uczeń formułuje pytania otwarte wymagające uzasadnienia.
- ✓ Uczeń analizuje sytuację z więcej niż jednej perspektywy.

MATERIAŁY

Karty z sytuacjami codziennymi i pięć etykiet: «wolność», «sprawiedliwość», «prawda», «tożsamość», «odpowiedzialność».

1

0–5 min

CODZIENNY WYBÓR

Zapytaj: «Czy zawsze powinniśmy mówić prawdę?»

2

5–12 min

PIĘĆ OBSZARÓW

Przedstaw pięć etykiet i jeden prosty przykład dla każdej.

3

12–25 min

KARTY SYTUACJI

Grupy analizują przypadki: udostępnienie zdjęcia bez zgody, niesprawiedliwy podział pracy, kłamstwo w dobrej intencji i decyzja pod presją.

4

25–35 min

TWORZENIE PYTAŃ

Każda grupa zamienia sytuację w dwa pytania filozoficzne, które nie mają jednej oczywistej odpowiedzi.

5

35–42 min

KRĄG PERSPEKTYW

Uczniowie wybierają pytanie i przedstawiają dwa odmienne, ale uzasadnione stanowiska.

6

42–45 min

BILET WYJŚCIA

«Dzisiaj zauważyłem filozofię w..., ponieważ...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

MODUŁ 02

Sokrates, sofisci i Platon

Prawda, dialog, cnota i świat idei

1 Sofisci i różne perspektywy

2 Metoda sokratejska

3 Cnota, wiedza i refleksja

4 Platon i teoria idei

5 Alegoria jaskini

Sofiści – czy prawda zależy od perspektywy?

Plan lekcji 06

45 minut

poziom: liceum

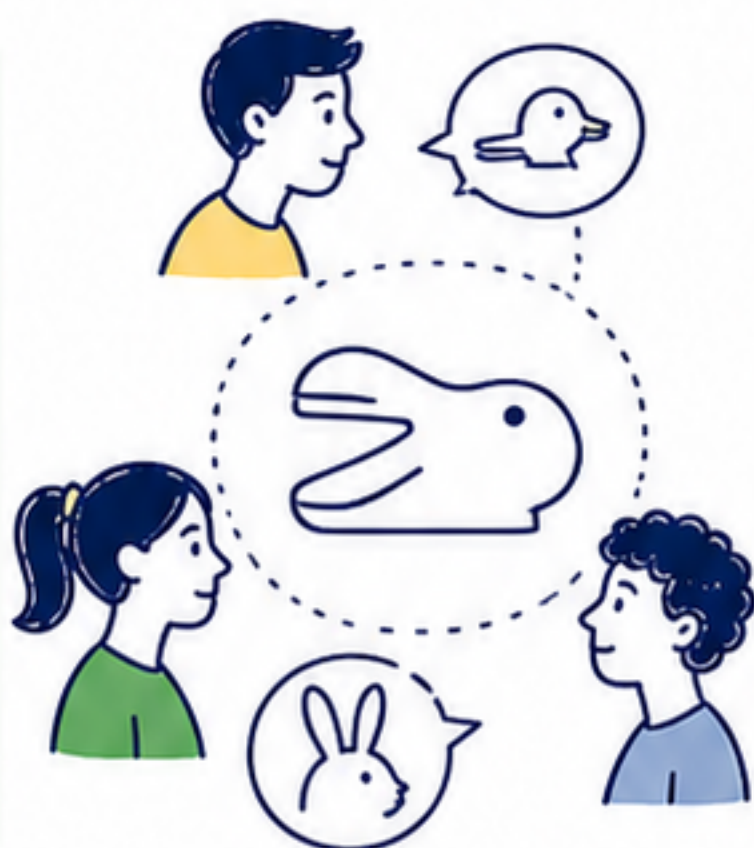
PYTANIE KLUCZOWE

Czy dwie sprzeczne opinie mogą być równie dobrze uzasadnione?

CELE

- ✓ Uczeń wyjaśnia, kim byli sofisci.
- ✓ Uczeń rozróżnia perspektywę od dowolnego twierdzenia.
- ✓ Uczeń analizuje, jak język wpływa na ocenę sytuacji.

MATERIAŁY

Ilustracja ambigua, dwa różne opisy tej samej sytuacji i karty perspektywy.

1

0–5 min

— DWA SPOJRZENIA

Pokaż obraz, który można zinterpretować na dwa sposoby. Zbierz różne odpowiedzi.

2

5–12 min

— KIM BYLI SOFIŚCI?

Wyjaśnij rolę retoryki, nauczania argumentacji i przygotowania do życia publicznego.

3

12–23 min

— JEDNO WYDARZENIE, DWA RELACJE

Pary czytają dwa opisy tego samego zdarzenia i podkreślają słowa zmieniające odbiór sytuacji.

4

23–35 min

— ZMIANA PERSPEKTYWY

Grupy przedstawiają szkolny konflikt z punktu widzenia ucznia, nauczyciela i rodzica.

5

35–42 min

— GRANICE RELATYWIZMU

Klasa odpowiada: czy każda perspektywa jest równie wiarygodna? Jakie dowody należy sprawdzić?

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Perspektywa wpływa na ocenę, ponieważ... Nie oznacza to jednak, że...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

Sokrates i metoda sokratejska

Plan lekcji 07

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Czy dobre pytanie może nauczyć więcej niż gotowa odpowiedź?

CELE

- ✓ Uczeń opisuje główne cechy metody sokratejskiej.
- ✓ Uczeń zadaje pytania doprecyzowujące i sprawdzające.
- ✓ Uczeń rozpoznaje sprzeczność w rozumowaniu.

MATERIAŁY

Karty ze stwierdzeniami, wizualna drabina pytań i stoper.

1

0–5 min

— ZDANIE NA START

Zapisz: «Dobry człowiek zawsze przestrzega zasad.»
Zapytaj, co oznacza słowo «dobry».

2

5–12 min

— DRABINA PYTAŃ

Przedstaw pięć rodzajów pytań: definicja, przykład, powód, wyjątek i konsekwencja.

3

12–22 min

— MODELOWY DIALOG

Nauczyciel prowadzi krótki dialog sokratejski z ochotnikiem, bez podawania gotowej odpowiedzi.

4

22–35 min

— DIALOG W PARACH

Jedna osoba broni wylosowanego stwierdzenia, a druga zadaje pytania zgodnie z drabiną.

5

35–41 min

— ZAMIANA RÓL

Uczniowie zamieniają się rolami i próbują doprowadzić rozmówcę do dokładniejszej definicji.

6

41–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Najbardziej pomocne pytanie sokratejskie brzmiało..., ponieważ...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi.
Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie sokratejskie i uzasadnić jego charakter.

Sokrates — cnota, wiedza i życie poddane refleksji

🕒 Plan lekcji 08 • ⌚ 45 minut • 🎓 poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Czy człowiek, który wie, co jest dobre, zawsze postępuje dobrze?

CELE

- ✓ Uczeń wyjaśnia związek między wiedzą a cnotą u Sokratesa.
- ✓ Uczeń analizuje różnicę między wiedzą a działaniem.
- ✓ Uczeń ocenia decyzję, uwzględniając motyw, wiedzę i konsekwencje.

MATERIAŁY

Trzy sytuacje problemowe oraz karty «wie», «wytacza» i «działa».

1 0–5 min — SZYBKA DECYZJA

Zapytaj: «Dlaczego robimy coś, o czym wiemy, że nie jest dobre?»

2 5–13 min — KONCEPCJA SOKRATEJSKA

Przedstaw wizualny łańcuch: poznanie dobra → właściwy wybór → cnotliwe działanie.

3 13–25 min — TRZY PRZYPADKI

Grupy analizują: oszustwo na sprawdzianie, brak reakcji na krzywdę i złamanie obietnicy.

4 25–35 min — DIAGNOZA DECYZJI

Uczniowie ustalają, czy bohater nie znał dobra, źle ocenił sytuację czy świadomie wybrał inaczej.

5 35–42 min — LINIA STANOWISK

Uczniowie ustawiają się na osi od «wiedza wystarcza» do «wiedza nie wystarcza» i uzasadniają miejsce.

6 42–45 min — BILET WYJŚCIA

«Aby postępować dobrze, człowiek potrzebuje wiedzy oraz...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

Platon i teoria idei

Plan lekcji 09

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Skąd wiemy, czym jest doskonałe piękno, skoro rzeczy wokół nas są niedoskonałe?

CELE

- ✓ Uczeń wyjaśnia różnicę między rzeczą a ideą.
- ✓ Uczeń podaje przykłady cech wspólnych wielu przedmiotów.
- ✓ Uczeń wskazuje trudność związaną z teorią idei.

świat zmysłowy

rzeczy jednostkowe,
zienne, nietrwałe

świat idei

idee ogólne,
niezmienne, doskonałe

odbicie

MATERIAŁY

Obrazy różnych trójkątów, krzeseł i działań uznawanych za sprawiedliwe.

1

0–5 min

— CO JE ŁĄCZY?

Pokaż kilka bardzo różnych krzeseł. Zapytaj, dlaczego wszystkie nazywamy krzesłami.

2

5–13 min

— DWA POZIOMY

Przedstaw schemat: rzeczy jednostkowe i zienne oraz idea ogólna i niezmienna.

3

13–23 min

— POSZUKIWANIE WSPÓLNEJ CECHY

Pary analizują zbiory obrazów i zapisują cechę, która pozwala połączyć elementy.

4

23–35 min

— OD PRZEDMIOTU DO POJĘCIA

Grupy pracują z pojęciami piękna, dobra i sprawiedliwości. Tworzą definicję oraz kontrprzykład.

5

35–42 min

— PYTANIE KRYTYCZNE

Czy idee istnieją niezależnie od ludzi, czy są tworzone przez umysł?

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Rzecz różni się od idei tym, że...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

Alegoria jaskini – od pozoru do poznania

Plan lekcji 10

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Jak możemy rozpoznać, że to,
co widzimy, nie jest całą prawdą?

CELE

- ✓ Uczeń opisuje najważniejsze elementy alegorii jaskini.
- ✓ Uczeń interpretuje symbole: cienie, kajdany, wyjście i światło.
- ✓ Uczeń odnosi alegorię do współczesnej sytuacji.

1. więźniowie

2. cienie

3. wyzwolenie

4. wyjście

5. powrót

MATERIAŁY

Wizualny schemat jaskini, karty symboli i sytuacje współczesne.

1

0–6 min

— CIEŃ BEZ PRZEDMIOTU

Pokaż fragment cienia i poproś uczniów o odgadnięcie, co go tworzy.

2

6–14 min

— OPOWIEŚĆ W OBRAZACH

Przedstaw alegorię w pięciu kadrach, bez długiego tekstu.

3

14–24 min

— ODCZYTANIE SYMBOLI

Grupy łączą elementy alegorii z możliwymi znaczeniami.

4

24–36 min

— WSPÓŁCZESNA JASKINIA

Uczniowie analizują przykład dezinformacji, zamkniętej grupy opinii lub obrazu tworzego przez media społecznościowe.

5

36–42 min

— POWRÓT DO JASKINI

Dyskusja: dlaczego ludzie mogą odrzucać osobę, która podważa ich przekonania?

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Jednym ze współczesnych cieni może być..., ponieważ...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi.
Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

MODUŁ 03

Arystoteles i filozofia średniowieczna

Doświadczenie, przyczyny, cnota, wiara i rozum

1

Poznanie rozpoczynające się od doświadczenia

2

Cztery przyczyny

3

Etyka cnót i złoty środek

4

Święty Augustyn: wiara, rozum i problem zła

5

Święty Tomasz z Akwinu: wiara i rozum

Arystoteles – doświadczenie i poznanie

Plan lekcji 11

45 minut

poziom: liceum

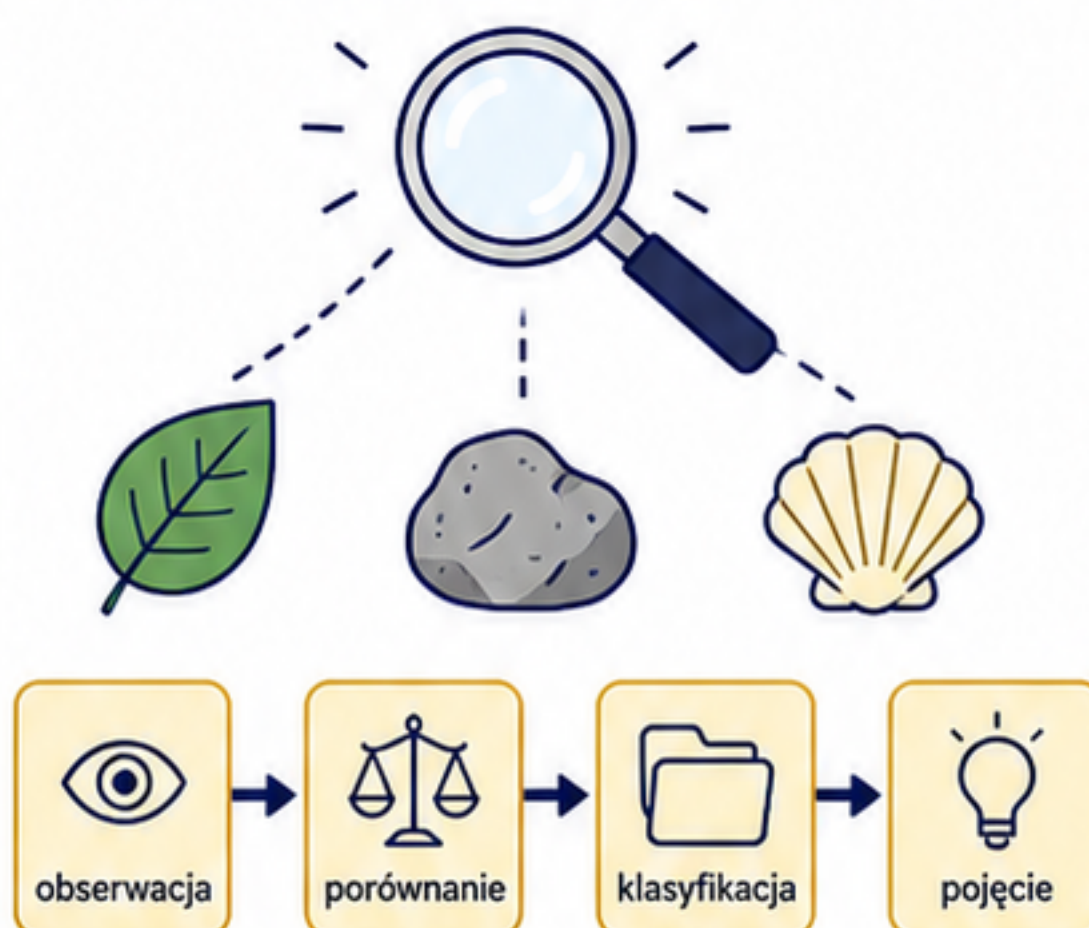
PYTANIE KLUCZOWE

Czy możemy zdobywać wiedzę bez obserwowania świata?

CELE

- ✓ Uczeń wyjaśnia rolę doświadczenia w poznaniu.
- ✓ Uczeń klasyfikuje obiekty według obserwowalnych cech.
- ✓ Uczeń odróżnia obserwację od interpretacji.

MATERIAŁY

Zestaw przedmiotów lub obrazów, karta obserwacji oraz karty «obserwacja» i «wniosek».

1

0–5 min

— TAJEMNICZY PRZEDMIOT

Pokaż fragment przedmiotu i poproś uczniów o zapisanie obserwacji bez zgadywania.

2

5–12 min

— OD ZMYŚŁÓW DO POJĘCIA

Przedstaw schemat: zmysły → pamięć → doświadczenie → pojęcie.

3

12–24 min

— LABORATORIUM KLASYFIKACJI

Grupy porządkują obiekty według samodzielnie wybranych cech.

4

24–34 min

— OBSERWACJA CZY INTERPRETACJA?

Uczniowie rozdzielają zdania opisujące to, co widoczne, od wniosków i ocen.

5

34–41 min

— GRANICE DOŚWIADCZENIA

Dyskusja: czy zmysły mogą nas wprowadzać w błąd?

6

41–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Doświadczenie pomaga zdobywać wiedzę, ale...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

Arystoteles i cztery przyczyny

Plan lekcji 12

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Czy jedno wyjaśnienie wystarcza,
aby naprawdę zrozumieć rzecz?

CELE

- ✓ Uczeń nazywa cztery przyczyny Arystotelesa.
- ✓ Uczeń stosuje je do analizy konkretnego przedmiotu.
- ✓ Uczeń rozpoznaje, że różne pytania wymagają różnych wyjaśnień.

MATERIAŁY

Przedmioty codzienne,
karty czterech
przyczyn i karta pracy
podzielona na cztery
pola.

1

0–5 min

— PYTANIE O KRZESŁO

Zapytaj: «Dlaczego istnieje to krzesło?»
Zapisz różne typy odpowiedzi.

2

5–13 min

— CZTERY PYTANIA

Z czego jest wykonane? Jaki ma kształt?
Kto lub co je wykonało? W jakim celu istnieje?

3

13–25 min

— ANALIZA PRZEDMIOTU

Grupy losują przedmiot i uzupełniają
cztery pola przyczyn.

4

25–35 min

— PRZYPADEK TRUDNIEJSZY

Uczniowie próbują zastosować schemat
do domu, telefonu, szkoły albo dzieła sztuki.

5

35–42 min

— KTÓRA PRZYCZYNA?

Nauczyciel czyta krótkie odpowiedzi,
a klasa podnosi właściwą kartę.

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

Wybierz przedmiot i zapisz jego przyczynę
materialną oraz celową.

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi.
Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne
i uzasadnić jego charakter.

Etyka cnót i złoty środek

Plan lekcji 13

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Czy właściwe zachowanie zawsze znajduje się pomiędzy dwiema skrajnościami?

CELE

- ✓ Uczeń wyjaśnia pojęcie cnoty jako trwałej dyspozycji.
- ✓ Uczeń rozpoznaje nadmiar, niedobór i właściwy środek.
- ✓ Uczeń stosuje koncepcję do konkretnej decyzji.

NIEDOBÓR

CNOTA

NADMIAR

tchórzostwo odwaga brawura

Środek zależy od kontekstu i rozumu praktycznego.

MATERIAŁY

Wizualna linia z trzema pozycjami, karty cnót i sytuacje problemowe.

1

0–5 min

— DWIE SKRAJNOŚCI

Zapytaj: «Czy odwaga oznacza brak strachu?»

2

5–13 min

— SCHEMAT ZŁOTEGO ŚRODKA

Pokaż: tchórzostwo — odwaga — brawura. Wyjaśnij, że środek nie zawsze oznacza średnią matematyczną.

3

13–24 min

— TRÓJKI POJĘĆ

Grupy uzupełniają przykłady dla hojności, cierpliwości, szczerości i pewności siebie.

4

24–35 min

— SYTUACJE MORALNE

Uczniowie analizują reakcję na konflikt, krytykę, ryzyko i prośbę o pomoc.

5

35–42 min

— CZY ZAWSZE POŚRODKU?

Klasa szuka sytuacji, w których mechaniczne wybieranie środka byłoby niewłaściwe.

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Cnota wymaga praktyki, ponieważ...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

Święty Augustyn – wiarą, rozumem i problemem zła

Plan lekcji 14

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Czy zło jest czymś, co istnieje samo w sobie,
czy brakiem dobra?

CELE

- ✓ Uczeń wyjaśnia pojęcie zła jako braku dobra.
- ✓ Uczeń odróżnia zło moralne od cierpienia niezależnego od ludzkiej decyzji.
- ✓ Uczeń analizuje związek między wolnością a odpowiedzialnością.

MATERIAŁY

Obrazy światła i cienia,
karty z sytuacjami oraz
schemat «dobro – brak
dobra – wybór».

1

0–5 min

ŚWIATŁO I CIEŃ

Pokaż ilustrację źródła światła i cienia. Zapytaj,
czy cień jest osobną rzeczą, czy brakiem światła.

2

5–13 min

KONCEPCJA AUGUSTYNA

Wyjaśnij analogię między brakiem światła a złem
rozumianym jako brak należnego dobra.

3

13–25 min

RODZAJE ZŁA

Grupy klasyfikują sytuacje jako zło moralne,
cierpienie naturalne albo przypadek wymagający
dodatkowych informacji.

4

25–35 min

WOLNA WOLA

Uczniowie analizują, jak możliwość wyboru
wiąże się z odpowiedzialnością za działanie.

5

35–42 min

PYTANIE KRYTYCZNE

Czy koncepcja braku dobra wystarczająco
wyjaśnia doświadczenie zła i cierpienia?

6

42–45 min

BILET WYJŚCIA

«Według Augustyna zło jest...,
a człowiek ponosi odpowiedzialność, gdy...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi.
Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne
i uzasadnić jego charakter.

Święty Tomasz z Akwinu – wiara, rozum i istnienie Boga

Plan lekcji 15

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Czy rozum może prowadzić do wniosków dotyczących istnienia Boga?

CELE

- ✓ Uczeń wyjaśnia, jak Tomasz z Akwinu łączył wiarę i rozum.
- ✓ Uczeń odtwarza strukturę wybranego argumentu.
- ✓ Uczeń odróżnia przesłankę, wniosek i możliwe zastrzeżenie.

MATERIAŁY

Domino przyczyn oraz karty «zmiana», «przyczyna», «konieczność» i «porządek».

1

0–5 min

— ŁAŃCUCH PRZYCZYN

Ustaw krótką sekwencję domina i zapytaj, jak wyjaśnić rozpoczęcie ruchu.

2

5–13 min

— WIARA I ROZUM

Przedstaw, że Tomasz rozróżniał prawdy dostępne rozumowi oraz prawdy przyjmowane przez wiarę.

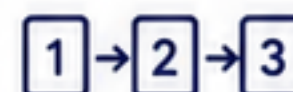

3

13–25 min

— STRUKTURA ARGUMENTU

Grupy otrzymują uproszczony argument z ruchu albo przyczynowości i porządkują jego etapy.

4

25–35 min

— SPRAWDZANIE PRZESŁANEK

Uczniowie zaznaczają, które zdania są obserwacjami, które założeniami, a które wnioskami.

5

35–42 min

— PYTANIA I ZASTRZEŻENIA

Klasa formułuje pytania, które zwolennik lub krytyk argumentu mógłby postawić.

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Rozumowanie Tomasza rozpoczyna się od..., a prowadzi do wniosku, że...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

MODUŁ 04

Wiedza, prawda, racjonalizm i empiryzm

Skąd wiemy, że naprawdę coś wiemy?

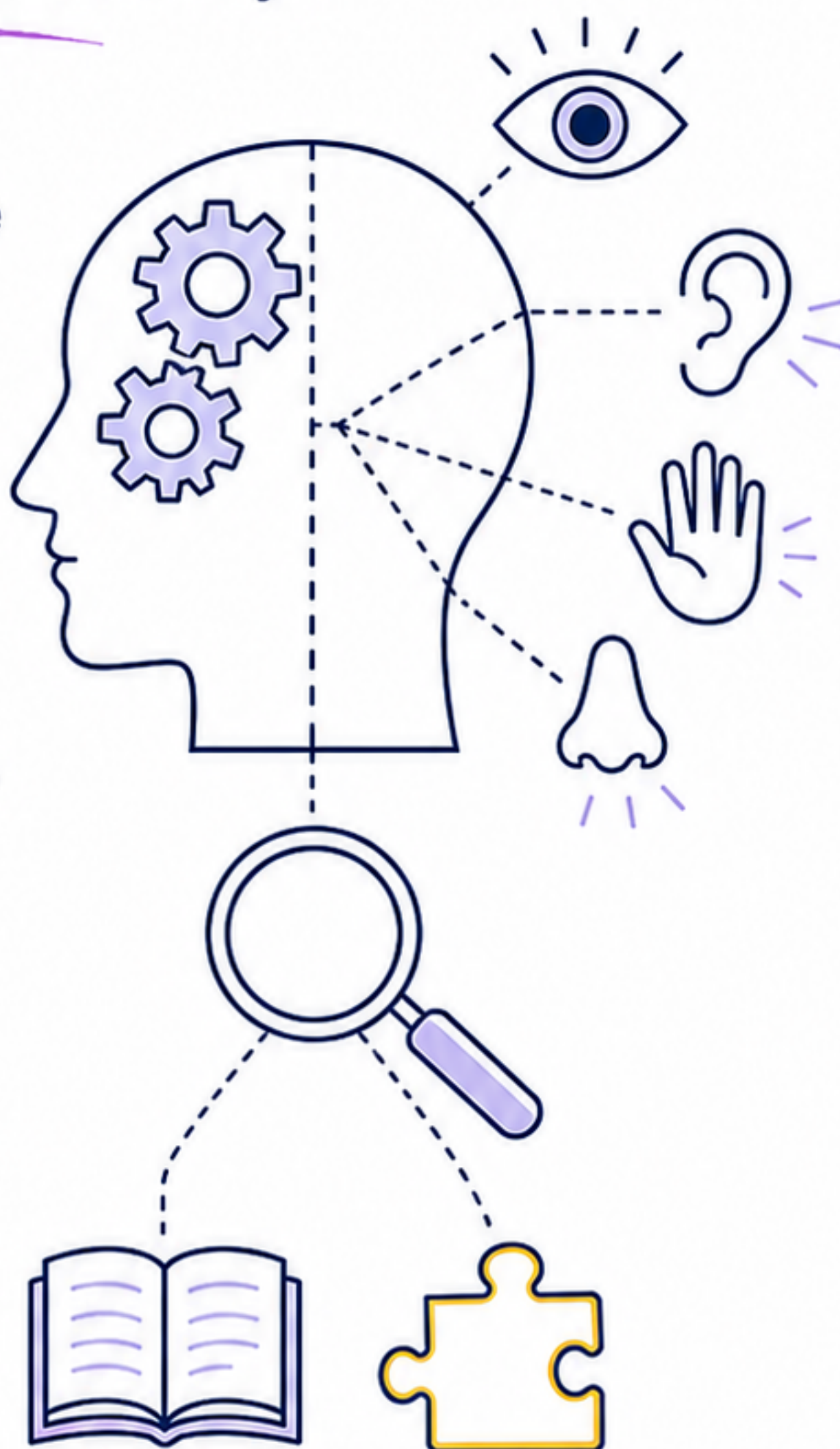
1 Kartezjusz i wątplenie
metodyczne

2 Locke i umysł jako
niezapisana karta

3 Hume: doświadczenie,
przyczynowość
i sceptycyzm

4 Kant: jak umysł
porządkuje
doświadczenie

5 Prawda i granice
pewności

Kartezjusz i wątpienie metodyczne

Plan lekcji 16

45 minut

poziom: liceum

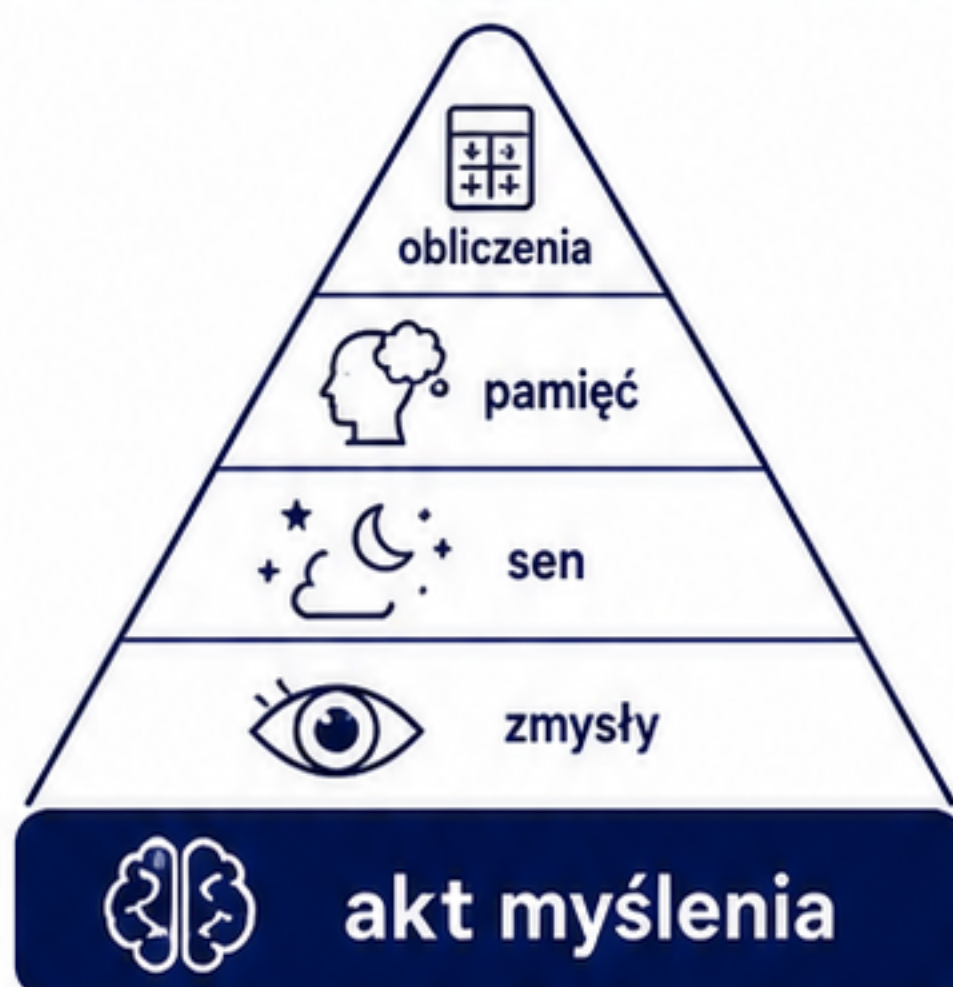
PYTANIE KLUCZOWE

Czy istnieje coś, w co nie możemy rozsądnie zwątpić?

CELE

- ✓ Uczeń wyjaśnia cel wątpienia metodycznego.
- ✓ Uczeń rozpoznaje różne źródła możliwego błędu.
- ✓ Uczeń przedstawia sens wniosku o pewności własnego myślenia.

MATERIAŁY

Iluzje optyczne,
karty przekonań
i skala pewności.

1

0–5 min

— CZY ZMYSŁY SIĘ MYLĄ?

Pokaż iluzję optyczną i zbierz pierwsze interpretacje.

2

5–13 min

— WĄTPIENIE JAKO METODA

Wyjaśnij, że Kartezjusz nie odrzuca wszystkiego na zawsze, lecz testuje podstawy przekonań.

3

13–24 min

— DRABINA WĄTPIENIA

Grupy analizują zmysły, sen, pamięć, obliczenia i możliwość radykalnego błędu.

4

24–34 min

— CO POZOSTAJE PEWNE?

Uczniowie dochodzą do wniosku, że sam akt wątpienia zakłada istnienie myślenia.

5

34–41 min

— SKALA PEWNOŚCI

Klasa rozmieszcza codzienne przekonania od «bardzo niepewne» do «trudne do podważenia».

6

41–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Wątpienie metodyczne służy do..., a nie do...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

Locke – umysł jako niezapisana karta

Plan lekcji 17

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Czy rodzimy się z wiedzą,
czy zdobywamy ją dzięki doświadczeniu?

CELE

- ✓ Uczeń wyjaśnia metaforę niezapisanej karty.
- ✓ Uczeń rozróżnia doświadczenie zewnętrzne i refleksję.
- ✓ Uczeń analizuje, jak powstaje złożone pojęcie.

MATERIAŁY

Karty z pojęciami,
biała kartka i obrazy
przedstawiające
doświadczenia
zmysłowe.

1

0–5 min

— CO WIEDZIAŁEŚ OD URODZENIA?

Uczniowie zapisują jedną rzecz,
której musieli się nauczyć.

2

5–13 min

— NIEZAPISANA KARTA

Przedstaw metaforę tabula rasa oraz
dwa źródła idei: wrażenia i refleksję.

3

13–24 min

— SKĄD POCHODZI TO POJĘCIE?

Grupy analizują pojęcia koloru, smaku,
liczby, ryzyka, przyjaźni i sprawiedliwości.

4

24–35 min

— BUDOWANIE IDEI

Uczniowie pokazują, jak proste
doświadczenia mogą zostać połączone
w bardziej złożone pojęcie.

5

35–42 min

— PYTANIE O IDEE WRODZONE

Klasa rozważa, czy istnieją przekonania
wspólne wszystkim ludziom niezależnie
od doświadczenia.

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Według Locke’a wiedza rozpoczyna się od...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi.
Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne
i uzasadnić jego charakter.

Hume — doświadczenie, przyczynowość i sceptycyzm

🕒 Plan lekcji 18 • ⌚ 45 minut • 🎓 poziom: liceum

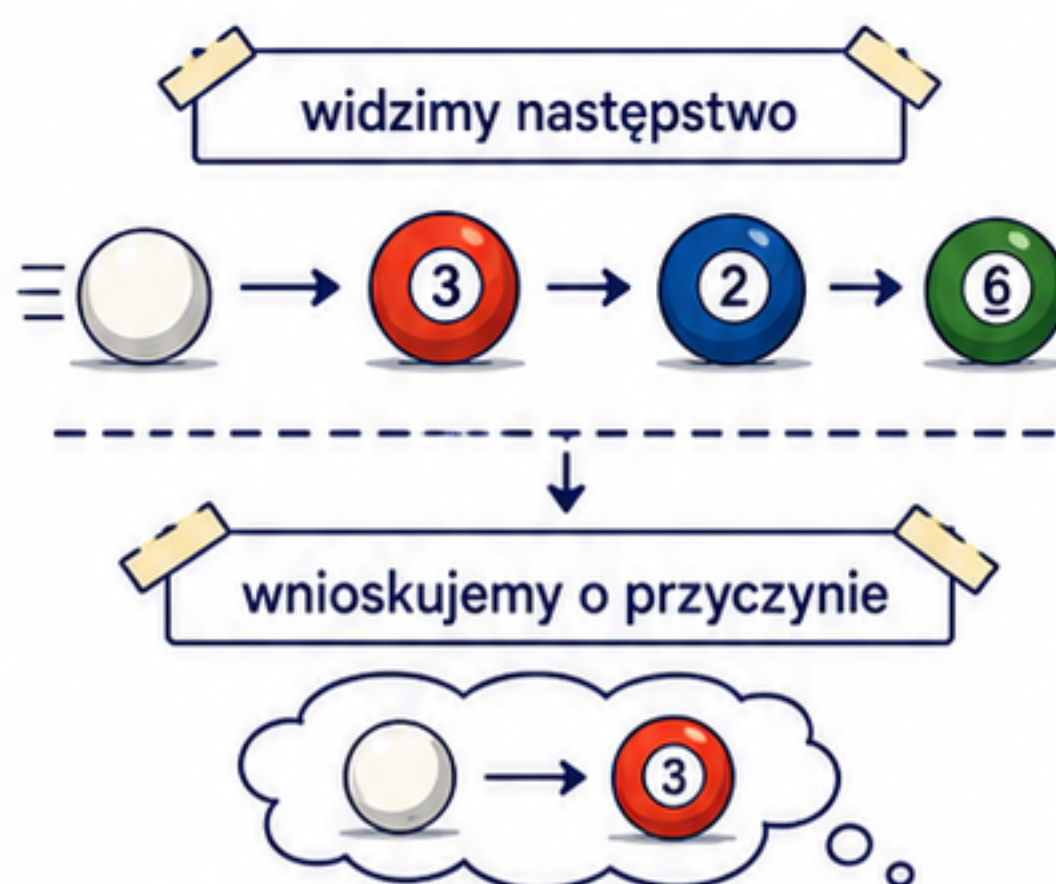

PYTANIE KLUCZOWE

Czy obserwowanie, że jedno wydarzenie następuje po drugim, wystarcza, by udowodnić związek przyczynowy?

🎯 CELE

- ✓ Uczeń rozróżnia obserwowaną kolejność i związek przyczynowy.
- ✓ Uczeń wyjaśnia rolę nawyku w przewidywaniu.
- ✓ Uczeń ocenia siłę wniosku opartego na powtarzalności.

MATERIAŁY

Sekwencje obrazów oraz karty «obserwacja», «przewidywanie» i «przyczyna».

1	0–5 min	— CO STANIE SIĘ DALEJ?	Pokaż serię zdarzeń i poproś uczniów o przewidzenie następnego.	
2	5–13 min	— WRAŻENIA I IDEE	Wyjaśnij różnicę między bezpośrednim doświadczeniem a jego późniejszym obrazem w umyśle.	
3	13–24 min	— NASTĘPSTWO CZY PRZYCZYNA?	Grupy analizują przykłady, w których dwa zdarzenia występują razem, ale mogą nie być bezpośrednio powiązane.	
4	24–35 min	— SIŁA NAWYKU	Uczniowie opisują, jak powtarzalne doświadczenie tworzy oczekiwanie dotyczące przyszłości.	
5	35–42 min	— GRANICE PEWNOŚCI	Dyskusja: czy brak absolutnej pewności oznacza, że nie możemy rozsądnie przewidywać?	
6	42–45 min	— BILET WYJŚCIA	«Hume zwraca uwagę, że obserwujemy..., ale nie obserwujemy bezpośrednio...»	

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

Kant – jak umysł porządkuje doświadczenie

Plan lekcji 19

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Czy umysł tylko odbiera świat, czy aktywnie nadaje doświadczeniu strukturę?

CELE

- ✓ Uczeń wyjaśnia, że poznanie wymaga doświadczenia i aktywności umysłu.
- ✓ Uczeń porównuje racjonalizm, empiryzm i stanowisko Kanta.
- ✓ Uczeń rozpoznaje rolę struktury w interpretacji danych.

MATERIAŁY

Elementy układanki, ramy o różnych kształtach i tabela porównawcza.

1

0–5 min

DANE BEZ PORZĄDKU

Pokaż zbiór nieuporządkowanych symboli i poproś uczniów o odnalezienie wzoru.

2

5–13 min

DWA ŹRÓDŁA

Przedstaw schemat: materiał doświadczenia + sposób organizowania przez umysł.

3

13–24 min

TRZY STANOWISKA

Grupy dopasowują zdania do racjonalizmu, empiryzmu albo próby syntezy Kanta.

4

24–35 min

FILTRY POZNANIA

Uczniowie porządkują te same dane według różnych kategorii i porównują uzyskane obrazy.

5

35–42 min

ŚWIAT A NASZE POZNANIE

Dyskusja: czy poznajemy rzeczy dokładnie takie, jakie są niezależnie od nas?

6

42–45 min

BILET WYJŚCIA

«Według Kanta doświadczenie dostarcza..., a umysł...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

Prawda, wiedza i granice pewności

Plan lekcji 20

45 minut

poziom: liceum

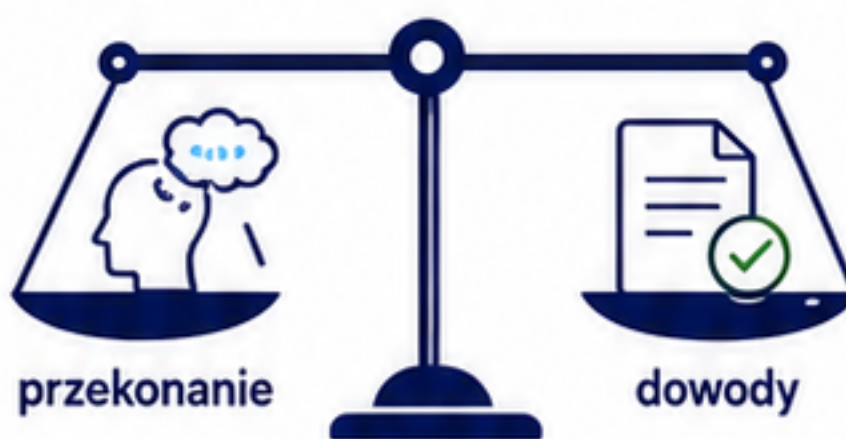
PYTANIE KLUCZOWE

Co musi się wydarzyć, aby przekonanie można było nazwać wiedzą?

CELE

- ✓ Uczeń odróżnia przekonanie, opinię i wiedzę.
- ✓ Uczeń ocenia jakość uzasadnienia.
- ✓ Uczeń wskazuje, kiedy należy zawiesić ocenę.

MATERIAŁY

Karty z twierdzeniami, miernik pewności i arkusz «twierdzenie — dowód — źródło».

1

0–5 min

— JESTEM PEWIEN, ALE...

Przedstaw sytuację osoby całkowicie pewnej błędnej odpowiedzi.

2

5–13 min

— TRZY ELEMENTY

Pokaż zależność między przekonaniem, prawdziwością i uzasadnieniem.

3

13–25 min

— AUDYT TWIERDZEŃ

Grupy oceniają codzienne twierdzenia, wskazując źródło, dowody i możliwe alternatywy.

4

25–35 min

— DRABINA PEWNOŚCI

Uczniowie rozmieszczają twierdzenia na skali: przypuszczenie, prawdopodobne, dobrze uzasadnione i bardzo pewne.

5

35–42 min

— KIEDY POWIEDZIEĆ «NIE WIEM»?

Dyskusja o odpowiedzialnym zawieszeniu osądu w obliczu niewystarczających dowodów.

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Przekonanie staje się lepiej uzasadnione, gdy...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

MODUŁ 05

Etyka, wolność i odpowiedzialność

Jak wybierać i jak uzasadniać swoje decyzje?

1 Etyka, moralność i wartości

2 Utylitaryzm i konsekwencje

3 Kant: obowiązek i zasady moralne

4 Sartre: wolność i odpowiedzialność

5 Simone de Beauvoir: wolność własna i wolność innych

Etyka, moralność i wartości

Plan lekcji 21

45 minut

poziom: liceum

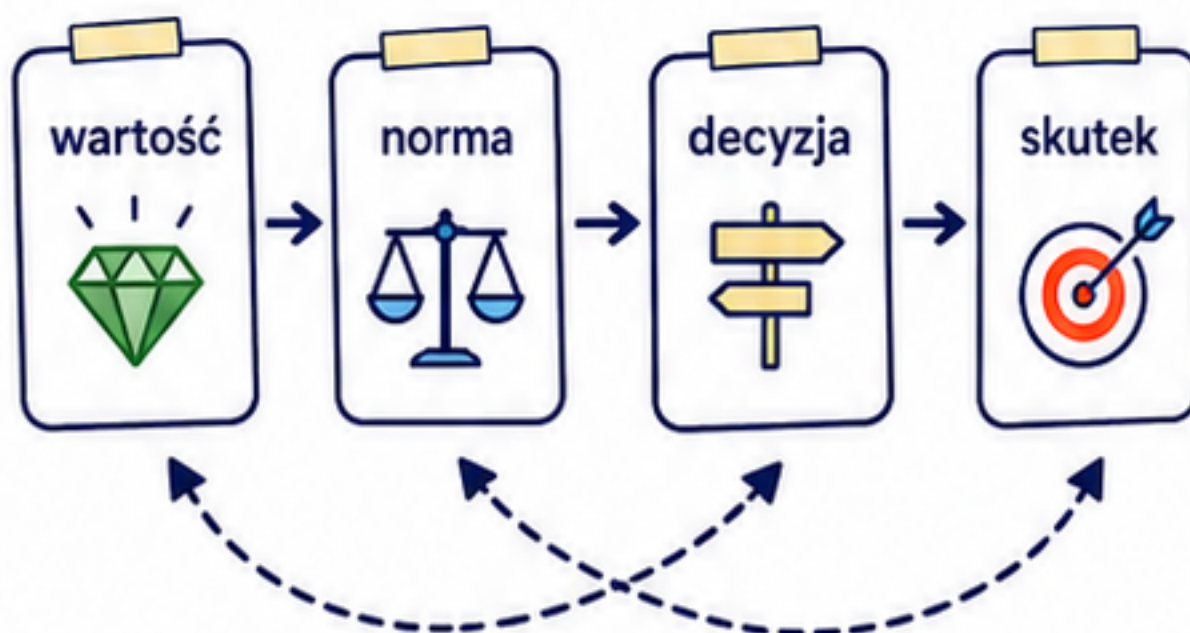
PYTANIE KLUCZOWE

Na jakiej podstawie oceniamy, że działanie jest dobre albo złe?

CELE

- ✓ Uczeń odróżnia etykę, moralność, normę i wartość.
- ✓ Uczeń wskazuje wartość stojącą za konkretną regułą.
- ✓ Uczeń uzasadnia ocenę działania bez ograniczania się do osobistego upodobania.

MATERIAŁY

Karty wartości, zasady szkolne i sytuacje obejmujące konflikty między wartościami.

1

0–5 min

— CO JEST WAŻNIEJSZE?

Uczniowie wybierają między szczerością, lojalnością, bezpieczeństwem i wolnością.

2

5–13 min

— CZTERY POJĘCIA

Przedstaw prostą mapę: wartość → norma → działanie → ocena etyczna.

3

13–24 min

— OD REGUŁY DO WARTOŚCI

Grupy otrzymują zasady i wskazują wartość, którą każda z nich ma chronić.

4

24–35 min

— KONFLIKT WARTOŚCI

Uczniowie analizują sytuację, w której szczerość pozostaje w konflikcie z lojalnością albo bezpieczeństwo z wolnością.

5

35–42 min

— UZASADNIENIE OCENY

Każda grupa przedstawia decyzję i wyjaśnia, której wartości przyznała pierwszeństwo i dlaczego.

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Ocena moralna wymaga uzasadnienia, ponieważ...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować ocenę moralną i uzasadnić ją w oparciu o wartości.

Utylitaryzm – czy liczy się najlepszy skutek?

Plan lekcji 22

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Czy właściwa decyzja to zawsze ta, która przynosi najwięcej korzyści największej liczbie osób?

CELE

- ✓ Uczeń wyjaśnia podstawową zasadę utilitaryzmu.
- ✓ Uczeń identyfikuje osoby dotknięte decyzją.
- ✓ Uczeń porównuje korzyści, szkody i możliwe konsekwencje.

Nie liczymy tylko liczby osób – analizujemy również skalę skutków

MATERIAŁY

Karty konsekwencji, mapa stron dotkniętych decyzją i sytuacje problemowe.

1

0–5 min

— DECYZJA DLA WIĘKSZOŚCI

Przedstaw sytuację, w której decyzja pomaga większości, ale szkodzi jednej osobie.

2

5–13 min

— ZASADA UŻYTECZNOŚCI

Wyjaśnij, że ocena uwzględnia skutki dla wszystkich osób, nie tylko korzyść podejmującego decyzję.

3

13–25 min

— MAPA KONSEKWENCJI

Grupy analizują decyzję szkolną i zapisują skutki pozytywne, negatywne, natychmiastowe i długoterminowe.

4

25–35 min

— PORÓWNANIE DECYZJI

Uczniowie oceniają trzy rozwiązania tego samego problemu i wybierają opcję o najlepszym bilansie.

5

35–42 min

— PRAWA MNIEJSZOŚCI

Dyskusja: czy dobro większości może usprawiedliwić każdą szkodę wyrządzoną mniejszości?

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Utylitarysta oceniłby tę decyzję na podstawie...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

Kant — obowiązek i zasady moralne

Plan lekcji 23

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Czy działanie może być moralne, jeśli prowadzi do dobrego skutku, ale opiera się na niesprawiedliwej zasadzie?

CELE

- ✓ Uczeń odróżnia skutek działania od zasady działania.
- ✓ Uczeń sprawdza, czy reguła może być stosowana powszechnie.
- ✓ Uczeń wyjaśnia, dlaczego człowieka nie należy traktować wyłącznie jako środka.

MATERIAŁY

Karty z maksymami, test powszechności i sytuacje moralne.

1

0–5 min

— DOBRY SKUTEK, ZŁA ZASADA?

Zapytaj, czy oszustwo staje się dobre, gdy przypadkowo komuś pomaga.

2

5–13 min

— ZASADA DZIAŁANIA

Przedstaw schemat: «W sytuacji X zrobię Y, aby osiągnąć Z».

3

13–24 min

— TEST POWSZECHNOŚCI

Grupy sprawdzają, co by się stało, gdyby wszyscy przyjęli tę samą zasadę.

4

24–35 min

— CZŁOWIEK JAKO CEL

Uczniowie analizują przypadki manipulacji, fałszywej obietnicy i wykorzystania czyjegoś zaufania.

5

35–42 min

— KANT A KONSEKWENCJE

Klasa porównuje analizę kantowską z analizą utylitarystyczną tej samej decyzji.

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Zasada działania nie powinna być powszechna, gdy...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

Sartre – wolność, wybór i odpowiedzialność

Plan lekcji 24

45 minut

poziom: liceum

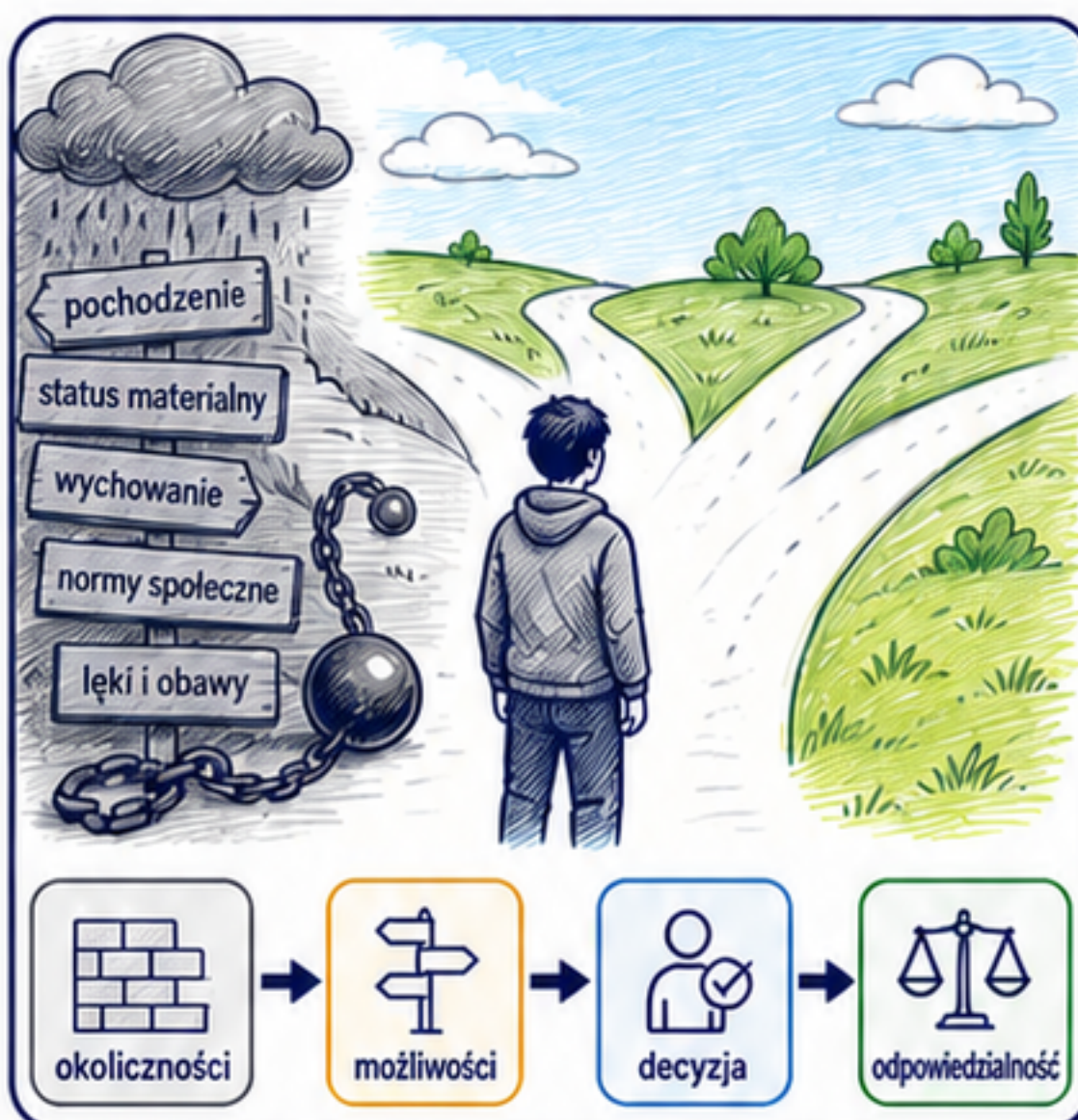
PYTANIE KLUCZOWE

Czy brak podjęcia decyzji również jest wyborem?

CELE

- ✓ Uczeń wyjaśnia związek między wolnością i odpowiedzialnością.
- ✓ Uczeń rozpoznaje unikanie odpowiedzialności za własny wybór.
- ✓ Uczeń analizuje, jak okoliczności ograniczają, ale nie zawsze eliminują możliwość działania.

MATERIAŁY

Karty z wyborami i mapa «okoliczności — możliwości — decyzja — odpowiedzialność».

1

0–5 min

WYBÓR BEZ WYBORU

Zapytaj, czy uczeń, który odmawia podjęcia decyzji, rzeczywiście niczego nie wybiera.

2

5–13 min

CZŁOWIEK POPRZECZ WYBORY

Wyjaśnij, że według Sartre'a działania współtworzą to, kim staje się człowiek.

3

13–25 min

SYTUACJE OGRANICZONEGO WYBORU

Grupy analizują przypadki presji rówieśniczej, oczekiwań rodziny i strachu przed oceną.

4

25–35 min

MAPA MOŻLIWOŚCI

Uczniowie oddzielają elementy poza kontrolą bohatera od decyzji, które nadal może podjąć.

5

35–42 min

ZŁA WIARA

Dyskusja o sytuacjach, w których osoba próbuje przedstawić własny wybór jako coś całkowicie nieuniknionego.

6

42–45 min

BILET WYJŚCIA

«Wolność wiąże się z odpowiedzialnością, ponieważ...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

Simone de Beauvoir – moja wolność i wolność innych

🕒 Plan lekcji 25 • ⌚ 45 minut • 🎓 poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Czy mogę być naprawdę wolny,
jeśli ograniczam wolność innych ludzi?

CELE

- ✓ Uczeń wyjaśnia relacyjny charakter wolności.
- ✓ Uczeń rozpoznaje sytuacje uprzywilejowania i ograniczania cudzych możliwości.
- ✓ Uczeń proponuje rozwiązanie uwzględniające wolność więcej niż jednej osoby.

MATERIAŁY

Mapa relacji, karty
ról społecznych
i sytuacje
nierówności.

1	0–5 min	— POŁĄCZONE DECYZJE	Pokaż dwie osoby połączone linią i zapytaj, jak decyzja jednej wpływa na możliwości drugiej.	
2	5–13 min	— WOLNOŚĆ W RELACJI	Wyjaśnij, że wybory są podejmowane w świecie społecznym, w którym możliwości ludzi nie są identyczne.	
3	13–25 min	— CZYJA WOLNOŚĆ?	Grupy analizują przypadki nierównego podziału zadań, wykluczenia jednego głosu i zasady faworyzującej tylko jedną grupę.	
4	25–35 min	— MAPA WPŁYWU	Uczniowie wskazują, kto podejmuje decyzję, kto ponosi skutki i czyja możliwość działania zostaje zwiększona lub ograniczona.	
5	35–42 min	— ROZWIĄZANIE ETYCZNE	Każda grupa proponuje alternatywę, która chroni własną wolność bez sprowadzania innych osób do roli narzędzi.	
6	42–45 min	— BILET WYJŚCIA	«Szacunek dla wolności innych wymaga...»	

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi.
Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne
i uzasadnić jego charakter.

MODUŁ 06

Polityka, społeczeństwo i filozofia współczesna

Władza, umowa społeczna, krytyka i odpowiedzialność

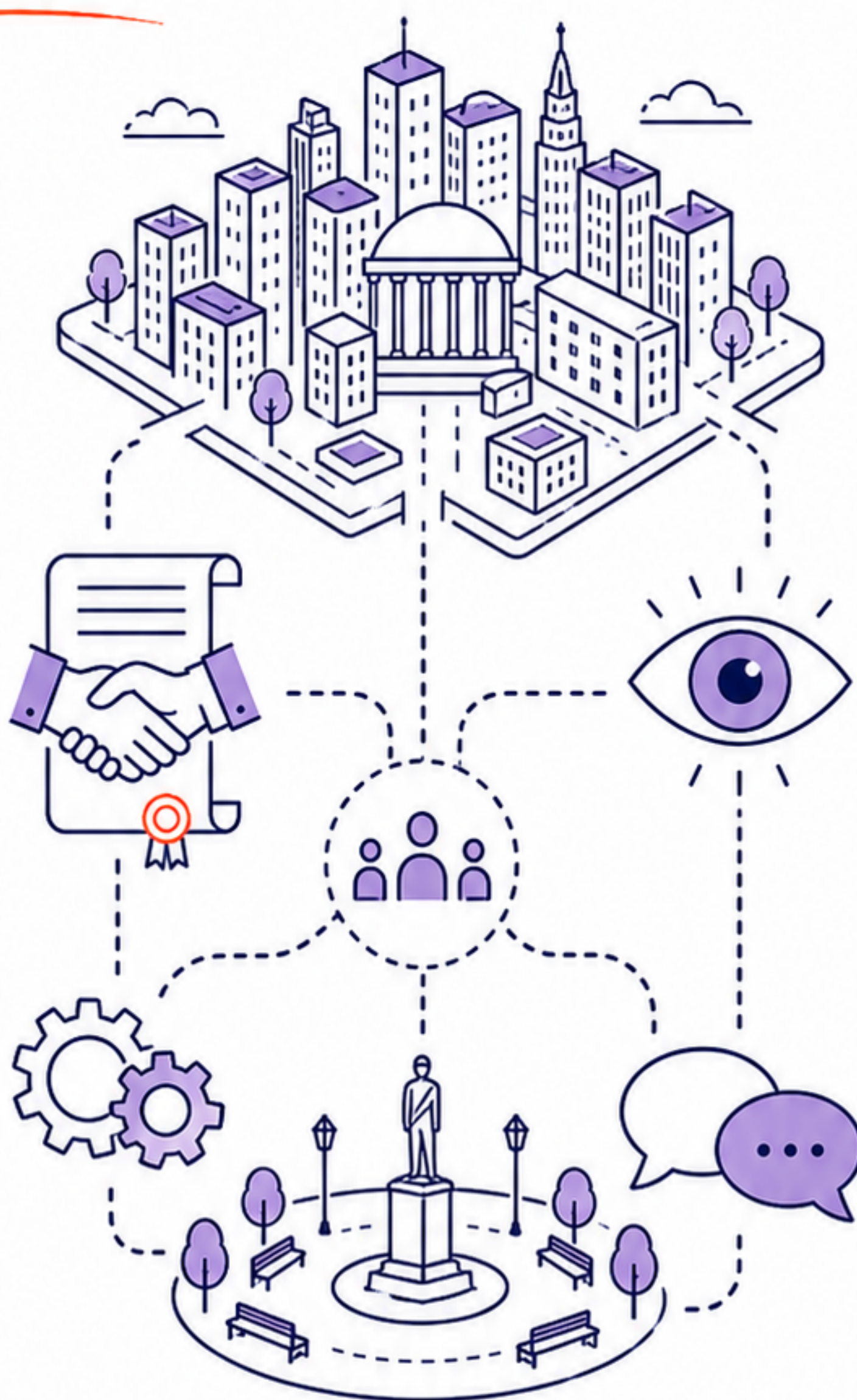
- 1** Machiavelli:
polityka
i skuteczność władzy

- 2** Hobbes i Rousseau:
umowa społeczna

- 3** Marks i Nietzsche:
krytyka
społeczeństwa
i wartości

- 4** Arendt i Foucault:
władza, nadzór
i odpowiedzialność

- 5** Debata końcowa:
filozofia wobec
współczesnych
problemów

Machiavelli – polityka, władza i skuteczność

Plan lekcji 26

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Czy skuteczny przywódca zawsze jest dobrym przywódcą?

CELE

- ✓ Uczeń odróżnia skuteczność polityczną od moralnej oceny działania.
- ✓ Uczeń analizuje decyzję przywódcy w kontekście ryzyka i stabilności.
- ✓ Uczeń formułuje kryteria odpowiedzialnego sprawowania władzy.

MATERIAŁY

Scenariusze decyzji oraz karty «skuteczność», «moralność», «stabilność» i «zaufanie».

1

0–5 min

— TRUDNA DECYZJA

Przedstaw sytuację przywódcy, który musi zareagować na kryzys.

2

5–13 min

— REALIZM POLITYCZNY

Wyjaśnij, że Machiavelli analizował politykę jako dziedzinę posiadającą własne warunki i zagrożenia.

3

13–25 min

— RADA DLA WŁADCY

Grupy otrzymują trzy możliwe decyzje i przewidują skutki dla bezpieczeństwa, poparcia, prawa i zaufania.

4

25–35 min

— SKUTECZNOŚĆ A MORALNOŚĆ

Uczniowie oceniają każdą decyzję za pomocą dwóch oddzielnych skal.

5

35–42 min

— GRANICE WŁADZY

Dyskusja: jakie zasady nie powinny być naruszane nawet w imię stabilności?

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Skuteczność nie wystarcza do oceny przywódcy, ponieważ...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

Hobbes i Rousseau – po co nam umowa społeczna?

Plan lekcji 27

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Ile wolności warto oddać w zamian
za bezpieczeństwo i wspólne zasady?

CELE

- ✓ Uczeń wyjaśnia pojęcie umowy społecznej.
- ✓ Uczeń porównuje stanowiska Hobbesa i Rousseau.
- ✓ Uczeń projektuje zasady wspólnoty i uzasadnia zakres władzy.

stan natury

bezpieczeństwo
i władza

wola powszechna
i uczestnictwo

MATERIAŁY

Tabela porównawcza,
karty zasobów
i arkusz «konstytucja
klasy».

1

0–6 min

— WYSPA BEZ ZASAD

Przedstaw grupę ludzi, która musi stworzyć wspólnotę bez istniejącego prawa.

2

6–14 min

— DWA OBRAZY STANU NATURY

Porównaj potrzebę silnej władzy u Hobbesa z koncepcją wolności i woli powszechnej u Rousseau.

3

14–26 min

— KONSTYTUCJA WSPÓLNOTY

Grupy opracowują pięć zasad, sposób podejmowania decyzji i metodę rozwiązywania konfliktów.

4

26–36 min

— TEST KRYZYSU

Każda wspólnota otrzymuje sytuację kryzysową i sprawdza, czy jej zasady chronią bezpieczeństwo, wolność i równość.

5

36–42 min

— PORÓWNANIE MODELI

Klasa wskazuje, które projekty są bliższe Hobbesowi, a które Rousseau.

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Umowa społeczna jest potrzebna, ponieważ... Jej granicą powinno być...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi.
Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

Marks i Nietzsche – krytyka społeczeństwa i wartości

Plan lekcji 28

45 minut

poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Co może ukrywać się za zasadami, wartościami i przekonaniami uznawanymi za oczywiste?

CELE

- ✓ Uczeń rozróżnia krytykę warunków materialnych i krytykę genealogiczną wartości.
- ✓ Uczeń wskazuje interesy lub relacje sił związane z przekonaniem.
- ✓ Uczeń porównuje dwa sposoby filozoficznej krytyki.

MATERIAŁY

Fikcyjne reklamy, zasady społeczne oraz mapa «kto korzysta?» i «skąd pochodzi wartość?».

1

0–5 min

— CO WYDAJE SIĘ NATURALNE?

Uczniowie zapisują jedną zasadę społeczną, która jest często przyjmowana bez pytania.

2

5–14 min

— DWA NARZĘDZIA KRYTYKI

Przedstaw pytania Marksa o warunki materialne i interesy oraz pytania Nietzschego o pochodzenie i przemiany wartości.

3

14–26 min

— ANALIZA PRZEKAZU

Grupy analizują reklamę lub zasadę, sprawdzając, kto ją tworzy, kto zyskuje, jakie wartości są sugerowane i kto pozostaje niewidoczny.

4

26–36 min

— DWIE INTERPRETACJE

Każda grupa formułuje jedną interpretację inspirowaną Marksem i drugą inspirowaną Nietzschem.

5

36–42 min

— PODOBIENSTWA I RÓŻNICE

Klasa uzupełnia diagram porównawczy, nie traktując obu myślicieli tak, jakby bronili tej samej teorii.

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Krytyczne pytanie, które można zadać wobec pozornie oczywistej zasady, brzmi...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

Arendt i Foucault – władza, nadzór i odpowiedzialność

Plan lekcji 29

45 minut

poziom: liceum

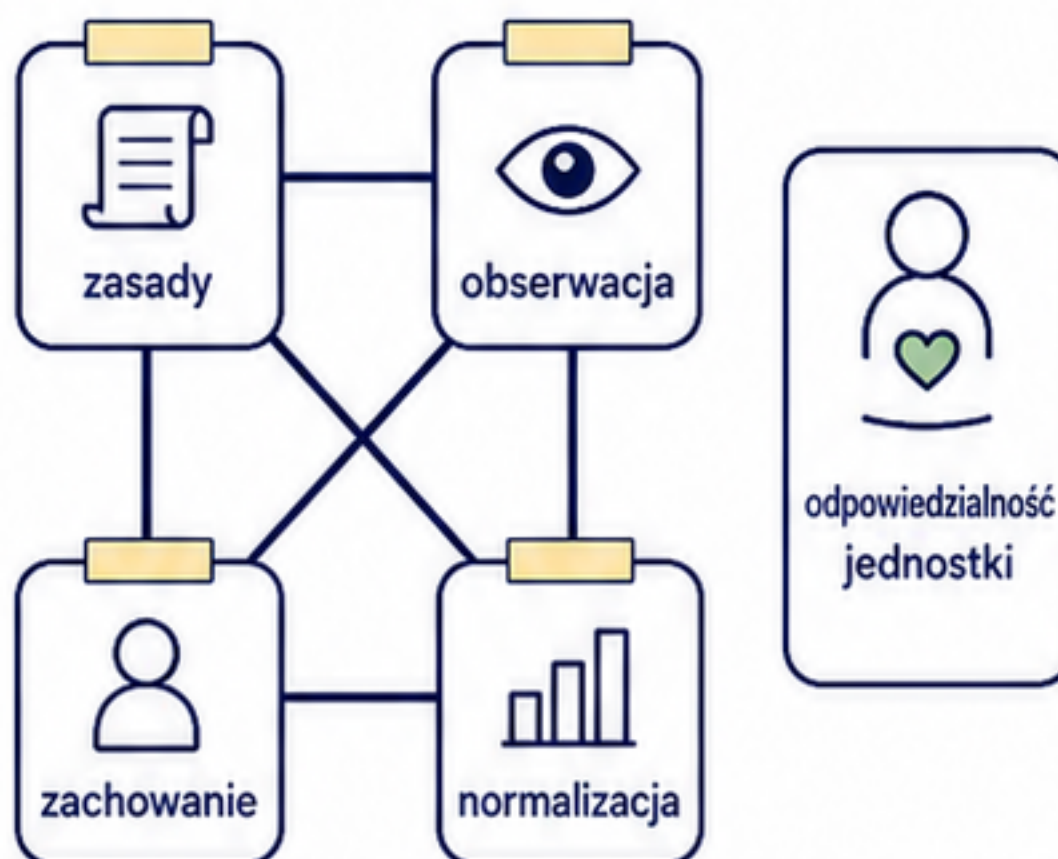
PYTANIE KLUCZOWE

Czy władza działa tylko poprzez rozkazy i przemoc?

CELE

- ✓ Uczeń rozpoznaje bezpośrednie i pośrednie formy władzy.
- ✓ Uczeń wyjaśnia, jak nadzór może zmieniać zachowanie.
- ✓ Uczeń analizuje odpowiedzialność jednostki działającej w ramach systemu.

MATERIAŁY

Plan monitorowanej przestrzeni, karty zasad i instytucjonalne studium przypadku.

1

0–5 min

— CZY ZACHOWUJESZ SIĘ INACZEJ?

Zapytaj, czy sama możliwość obserwacji zmienia zachowanie człowieka.

2

5–14 min

— DWA SPOJRZENIA

Przedstaw odpowiedzialność i bezrefleksyjne wykonywanie roli u Arendt oraz nadzór i normalizację u Foucaulta.

3

14–26 min

— MAPA WŁADZY

Grupy analizują fikcyjną szkołę, wskazując zasady, obserwację, hierarchię, zachęty i samokontrolę.

4

26–36 min

— ODPOWIEDZIALNOŚĆ W SYSTEMIE

Uczniowie oceniają decyzje osób wykonujących szkodliwe procedury i twierdzących, że jedynie pełnią swoją funkcję.

5

36–42 min

— PROJEKT ZASAD

Klasa proponuje kryteria przejrzystości, możliwości sprzeciwu i odpowiedzialności przy stosowaniu nadzoru.

6

42–45 min

— BILET WYJŚCIA

«Władza może działać bez bezpośredniego rozkazu, gdy...»

BILET WYJŚCIA / SPRAWDZENIE

Zbierz bilety wyjścia i przeczytaj kilka wybranych odpowiedzi. Sprawdź, czy uczniowie potrafią sformułować pytanie filozoficzne i uzasadnić jego charakter.

Filozofia wobec współczesnych problemów — debata końcowa

🕒 Plan lekcji 30 • ⌚ 45 minut • 🎓 poziom: liceum

PYTANIE KLUCZOWE

Jak filozofia może pomóc nam podejmować lepsze decyzje we współczesnym świecie?

CELE

- ✓ Uczeń stosuje co najmniej trzy poznane koncepcje filozoficzne.
- ✓ Uczeń buduje argument i odpowiada na zastrzeżenie.
- ✓ Uczeń odróżnia fakt, wartość, założenie i konsekwencję.
- ✓ Uczeń ocenia, jak zmieniło się jego rozumienie filozofii.

MATERIAŁY

Karty problemów współczesnych, arkusz przygotowania argumentacji i prosta rubryka oceniania.

TEMATY

- 🧠 Sztuczna inteligencja i odpowiedzialność
- 🔒 Prywatność i nadzór
- 📢 Wolność słowa i dezinformacja
- ⚖️ Sprawiedliwy podział zasobów
- 🌱 Odpowiedzialność wobec przyszłych pokoleń

1	0–5 min	— WYBÓR PROBLEMU	Klasa wybiera problem bez popierania partii, kandydatów ani stanowisk wyborczych.	✅
2	5–13 min	— MAPA FILOZOFICZNA	Grupy wskazują pytanie o wiedzę, pytanie etyczne i pytanie polityczne obecne w danym przypadku.	📍
3	13–25 min	— PRZYGOTOWANIE STANOWISKA	Każda grupa formułuje tezę, dwa argumenty, dowód, koncepcję filozoficzną i możliwe zastrzeżenie.	📝
4	25–37 min	— DEBATA	Grupy przedstawiają stanowiska, zadają pytania sokratejskie i odpowiadają na jedno zastrzeżenie.	💬
5	37–42 min	— SYNTEZA	Klasa zapisuje, które koncepcje pomogły lepiej zrozumieć problem i jakie konflikty pozostały.	💡
6	42–45 min	— OSTATNI BILET WYJŚCIA	«Filozofia jest użyteczna, ponieważ... Najważniejsze pytanie, które zabieram ze sobą, brzmi...»	🎟️